

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการใช้แถบหญ้าแฝกในพื้นที่ทำการเกษตร

Farmer Opinions on Vetiver Grass Strip Using on Agriculture Land

ปิยะดา วชิระวงศกร¹ นิพล เก้าพัน¹ และอุษณีย์ ทิมสูงเนิน

Piyada Wachirawongsakorn¹ Nipon Kaopan¹ and Usanee Timsoongnern

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้แถบหญ้าแฝกในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรได้ดำเนินการศึกษากลุ่มประชากรที่เป็นตัวแทนแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้านโคกผักหวาน หมู่ที่ 5 ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก ทั้งหมด 110 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมเกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักการชะล้างพังทลายของดินถึงร้อยละ 74.2 และคิดว่าสาเหตุหลักของปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเกิดจากฝนตกร้อยละ 66.3 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้จากการมองเห็นด้วยตาเปล่า ซึ่งพิจารณาจากสภาพของพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรที่พบปัญหาการชะล้างพังทลายของดินที่แสดงลักษณะเป็นร่องน้ำขนาดเล็กหรือใหญ่ ทั้งนี้เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 90 คิดว่าการชะล้างพังทลายของดินจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของดิน ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะทราบว่าการชะล้างพังทลายของดินส่งผลกระทบต่อทำการเกษตรแต่มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 20.6 ที่มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินสำหรับความคิดเห็นในเรื่องของการเลือกใช้หญ้าแฝกเป็นแถบพืชอนุรักษ์น้ำและดิน จะเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 84.5 เห็นด้วยในการนำหญ้าแฝกมาใช้ในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและรักษาความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน ส่วนเกษตรกรที่คิดว่าจะไม่นำหญ้าแฝกมาใช้ในพื้นที่ของตนเอง เพราะว่าพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรมีพื้นที่น้อย ดังนั้นเมื่อปลูกหญ้าแฝกเพิ่มอาจทำให้พื้นที่ทำการเกษตรลดลง

คำสำคัญ : แถบหญ้าแฝก กษัยการของดิน ความคิดเห็นของเกษตรกร การอนุรักษ์ดินและน้ำ

Abstract

The study of farmer opinions on vetiver grass strip using on agriculture land was study in KokPhug Wan village, Chat Trakan District, Phitsanulok with 110 household's representations. The study carried out base on observation, questionnaires survey and secondary data. The results showed that majority of farmers know about soil erosion (74.2%), which considered that rain is the main cause of soil erosion (66.3%). Most of farmers found soil erosion problem on their farmland by visual perception that characterized as rill, gully or channel. More than 90% of farmer opinion commented that this soil erosion affected to soil quality, farm product quantity and quality. However, only 20.6% of farmers tried to

¹สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก

*Corresponding author : E-mail : fongza-2534@hotmail.co.th

prevent soil erosion on their farm. For the comments regarding the decisions to use vetever grass strips, 85% of famers would like to use vetever grass strips in their land for soil erosion protection and soil and water conservation. The major reason that the farmers do not want to use vetever grass strips on their crop referred the famers has small plot for farm land so that they try to maintain all space for agriculture, the vetiver grass strips decrease agriculture area.

Keywords: Vetiver grass strip soil erosion famer opinion soil and water conservations

บทนำ

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ได้ใช้ทรัพยากรดินเป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งผลิตอาหาร ทำการเกษตร ค้าขาย ทำอุตสาหกรรม เป็นแหล่งเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เป็นแหล่งสำหรับพักผ่อนหย่อนใจและอื่นๆ อีกมากมาย ในบรรดาทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายอันได้แก่ อากาศ น้ำ แสงแดด ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุและดิน นั้นอาจกล่าวได้ว่า ดินเป็นทรัพยากรขั้นพื้นฐานให้มนุษย์เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรอื่นๆ ได้เพิ่มมากขึ้นอย่างมหาศาล แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิชาการและการใช้เทคโนโลยีอันทันสมัย การใช้สารเคมี การใช้เครื่องจักรกล เครื่องทุ่นแรงต่างๆ ทำให้เกษตรกรสามารถนำปัจจัยต่างๆ มาเร่งผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพสูง ในขณะที่ต้องมีการลงทุนสูงขึ้นมาก จนบางครั้งการลงทุนได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่ากับการลงทุน แต่ประเด็นหลักจริงๆ แล้วจะทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินสูญเสีย มนุษย์เราจะใช้ที่ดินเพื่อสนองความต้องการของคนตลอดเวลา และนับวันจะถูกใช้หนักขึ้นเรื่อยๆ จนทุกวันนี้สภาพความสมดุลของดินในพื้นที่ของโลกได้เปลี่ยนแปลง ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะมีประชากรที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรแต่ด้วยความรู้ในการเกษตรแผนใหม่ การใช้ที่ดินผิดประเภท การทำลายผิวดินในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำไร่เลื่อนลอย การทำลายป่า การใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อปรับปรุงดินโดยขาดหลักวิชาการที่ถูกต้อง ล้วนเป็นการทำให้ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ และการทำลายดินด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม จะส่งผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมอื่นๆ ในระบบนิเวศด้วย ปัญหาของทรัพยากรดินจึงเป็นปัญหาที่อยู่ใกล้ตัวมนุษย์ที่สุด แต่มนุษย์ให้ความสนใจและเข้าใจทรัพยากรนี้น้อยมาก มนุษย์จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำลายและก่อให้เกิดปัญหาเรื่องดินไม่มีที่สิ้นสุด

จากปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเพิ่มมากขึ้น กรมพัฒนาที่ดินได้พยายามใช้วิธีแก้ปัญหาโดยวิธีก่อสร้างแนวคันดิน แถบหญ้าหรือแถบพืชขวางความลาดเท เพื่อลดอัตราความรุนแรงของน้ำที่ไหลบ่าและให้น้ำซึมลงดิน เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับดิน นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน จึงพระราชทานพระราชดำริให้มีการนำหญ้าแฝกมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมและพังทลายของดินโดยใช้หญ้าแฝกเป็นกำแพงที่มีชีวิตในการอนุรักษ์และคืนธรรมชาติสู่แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงสภาพปัญหาการชะล้างพังทลายของดินและการสูญเสียหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ จึง

ทรงศึกษาถึงศักยภาพของหญ้าแฝกซึ่งเป็นพืชพื้นบ้านของไทยที่มีคุณสมบัติพิเศษในการช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดินและอนุรักษ์ความชุ่มชื้นใต้ดิน ซึ่งมีวิธีการปลูกแบบง่ายๆ เกษตรกรสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องให้การดูแลหลังการปลูกมากนัก ทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าวิธีอื่นๆ อีกด้วย แต่การแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการต่างๆ ที่ผ่านมาเป็นการบริหารจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว

บ้านโคกผักหวาน ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงและเนินเขา มีที่สูงที่ต่ำสลับกัน ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา จึงเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อเกิดปัญหาการพังทลายของดิน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเกษตรกรจะนำหญ้าแฝกไปใช้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝกเป็นแถบพืชอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของการพังทลายของดินและนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะเป็นประชากรในเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านโคกผักหวาน ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก หมู่บ้านโคกผักหวานมีจำนวนประชากรทั้งหมด 534 คน 152 ครัวเรือน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่เป็นตัวแทนแต่ละครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน แต่ประชากรจากกลุ่มตัวอย่างจะคำนวณจากสูตรของ Yammane (1997) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่างที่ต้องการหา

N คือ จำนวนประชากร (152 ครัวเรือน)

E คือ ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดให้ (เท่ากับ 0.05)

ประชากรกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดสามารถเป็นตัวแทนประชากรในเขตพื้นที่ดังกล่าวเท่ากับ 110 ตัวอย่าง

เครื่องมือในการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาวิจัยสร้างขึ้นสำหรับกลุ่มตัวอย่างข้างต้น โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ เพื่อสอบถามได้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แบบสอบถามมี 5 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากที่ดินความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดินและการควบคุม

ป้องกันความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝกในพื้นที่ทำการเกษตร และปัญหาของเกษตรกรในการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์น้ำและดินนอกจากนี้ยังใช้การสังเกตจะใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) การสังเกตแบบนี้ผู้วิจัยจะไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน แต่จะสังเกตพฤติกรรมวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนและลักษณะการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่กำหนดแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ทั้งหมด ตรวจสอบให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ สร้างคู่มือลงรหัส (Code Book) แปลงข้อมูลที่ได้มาให้เป็นรหัสตามคู่มือที่เตรียมไว้ แล้วกรอกข้อมูลลงใน (Coding Sheet) จากนั้นทำการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการใช้หญ้าแฝกเป็นแถบพืชอนุรักษ์ดินและน้ำในหมู่บ้านโคกผักหวาน ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก มีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดินและการควบคุมป้องกัน ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลือกใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ 110 ครัวเรือน แต่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวน 97 ซึ่งใช้เป็นตัวแทนความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนในหมู่บ้านโคกผักหวาน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานเกษตรกรเฉลี่ย 2 คน/ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรสำเร็จการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30.9 และมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 88.3 และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมีรายได้จากภาคเกษตรกรรมต่อปีเฉลี่ย 36,618 บาท/ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่รัฐ เอกสารสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ ตามลำดับ

การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร

เกษตรกรแต่ละครอบครัวในหมู่บ้านโคกผักหวานโดยทั่วไปถือครองที่ดินทำการเกษตรเฉลี่ยครอบครัวละ 10.8 ไร่/ครัวเรือน มีจำนวนเฉลี่ยเท่ากับ 2 แปลง/ครัวเรือน พืชที่เกษตรกรปลูกในพื้นที่ส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดและมันสำปะหลัง ซึ่งจะปลูก 1 ครั้ง/ปี โดยช่วงเวลาที่เกษตรกรเริ่มทำการเกษตรจะอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม และเดือนที่เกษตรกรเริ่มทำการเกษตรมากที่สุด คือ เดือน กรกฎาคม ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกข้าว และพืชที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ คือ ปุ๋ยเคมี มีถึงร้อยละ 40.2 เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ตนเองได้ทำกินอยู่ในปัจจุบันมาประมาณ 1-35 ปีแล้ว ซึ่งในปัจจุบัน

เกษตรกรร้อยละ 70.9 เห็นว่าคุณภาพดินในพื้นที่ของตนเองมีคุณภาพแย่ลง โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่ว่า ผลผลิตของพืชที่ได้ลดลง เนื่องจากการพังทลายของดิน ปัญหาหระบาดของวัชพืช ปัญหาคุณภาพดินเดิมไม่ค่อยดี และปัญหาการใช้ประโยชน์จากที่ดินติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน สำหรับการปลูกพืชของเกษตรกรที่เกษตรกรทำการพืชเชิงเดี่ยวนั้น จะเห็นได้ว่าไม่ก่อให้เกิดการฟื้นตัวของดิน หรือการเพิ่มคุณค่าทางอาหารให้แก่ดิน เว้นเสียแต่ว่าหากเกษตรกรได้มีการปลูกพืชหมุนเวียนสลับกับพืชหลักบ้างโดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว โดยการปลูกพืชหมุนเวียนจะเป็นการไม่ปลูกพืชชนิดเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันติดต่อกันบนพื้นที่เดียวกัน เป็นรูปแบบของการปลูกพืชหลายชนิดแบบหนึ่งซึ่งช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ และมีประโยชน์ในทางด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งในการปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วต่างๆ จะช่วยเพิ่มธาตุไนโตรเจนและเพิ่มอินทรีย์วัตถุ โดยการทิ้งเศษซากลำต้นไว้กับดินเพื่อทำให้โครงสร้างดินดีขึ้น ระบายน้ำและอากาศได้ดี (สำนักงานเกษตรอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, 2556)

นอกจากนี้ในแง่ของการปฏิบัติต่อเศษซากเหลือของพืชต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมของเกษตรกร ส่วนใหญ่นิยมการเผาเศษซากของพืช ก่อนที่จะมีการเตรียมดินปลูกพืช ซึ่งเหตุผลของเกษตรกรก็เพื่อความสะดวกในการเตรียมพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งเกษตรกรยังเห็นว่าการเผาซากพืชจะสามารถป้องกันการพังทลายของดินได้ นับว่าเกษตรกรมีความรู้และความเข้าใจการได้ประโยชน์จากเศษซากหรือส่วนที่เหลือของพืชผิดไปจากหลักความเป็นจริงมาก ซึ่งทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าความเคยชินที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งในแง่ของการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556) ได้รายงานว่าการทิ้งเศษเหลือของเศษซากพืชไว้ในพื้นที่จะเป็นวิธีอนุรักษ์ดินและน้ำได้ดีอีกวิธีหนึ่งเนื่องจากเศษเหลือจากพืชต่างๆ นั้นจะกลายเป็นวัสดุคลุมดินเป็นอย่างดี ป้องกันไม่ให้เม็ดฝนตกกระทบผิวหน้าดินโดยตรง จึงเป็นการลดการแตกกระจายของเม็ดดิน เป็นสิ่งกีดขวางทางเดินของน้ำไหลบ่า ช่วยให้น้ำซึมซาบลงสู่ใต้ผิวดินได้มากยิ่งขึ้น และเมื่อเศษพืชต่างๆ เน่าเปื่อยผุพังก็จะเป็นการปรับปรุงบำรุงดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับวิธีการที่เกษตรกรได้เผาทำลายเศษซากพืช โดยกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556) รายงานว่าการเผาเศษซากเหลือของพืชทำให้ความร้อนจะแผ่กระจายไปยังผิวดินทำให้ดินมีอุณหภูมิสูงทำลายอินทรีย์วัตถุ ธาตุอาหาร และน้ำในดิน นอกจากนี้ยังทำลายโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ดินจะจับตัวกันแน่น ทำให้เก็บน้ำได้น้อยไม่ทนแล้ง สภาพดินแข็งทำให้ไถเตรียมดินได้ดิน หน้าดินน้อยลง รากแพร่กระจายได้น้อย การเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ได้ผลผลิตต่ำ ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดินและการควบคุมป้องกัน

เกษตรกรในหมู่บ้านโคกผักหวานส่วนใหญ่รู้จักการชะล้างพังทลายของดินถึงร้อยละ 74.2 ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าสาเหตุหลักของปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเกิดจากฝนตก โดยการรับรู้ของเกษตรกรว่าเกิดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ทำการเกษตรของตนจากการมองเห็นด้วยตาเปล่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 61.1 เคยเห็นการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ของตนเอง โดยจะเห็นสภาพของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นร่องน้ำขนาดเล็กหรือใหญ่ และทราบว่าการชะล้างของตะกอนดินยังได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน รวมถึงปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย โดยเมื่อเกิด

ปัญหาเกี่ยวกับการพังทลายของดิน เกษตรกรในหมู่บ้านโลกผักหวานเพียงร้อยละ 20.6 ที่มีการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยทำการการปลูกพืชคลุมหน้าดินร้อยละ 11.4 ปลูกหญ้าแฝกร้อยละ 5.2 และสุดท้ายมีการปลูกไม้ยืนต้นและทำคันดินอีกร้อยละ 2

นอกจากนี้เกษตรกรยังเห็นด้วยว่าควรจะมีการแก้ไขในเรื่องของการชะล้างพังทลายของดิน เพื่อป้องกันการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน และคิดว่าวิธีการปลูกหญ้าแฝกนี้เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์และจะสามารถใช้ที่ดินไปได้นานๆ รวมถึงจะช่วยเพิ่มผลผลิตของพืชอีกด้วย ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการที่อยากรู้และอยากทราบคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน อย่างไรก็ตามมีเกษตรกรอีกร้อยละ 27.8 ที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะจัดทำมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ตนเอง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่สามารถวางแผนระบบอนุรักษ์ดินและน้ำได้ แรงงานไม่เพียงพอ และไม่มีความรู้หญ้าแฝก ในขณะที่ ปิยะพล ระเบียบ (2540) ได้กล่าวว่าเกษตรกรร้อยละ 96.12 สามารถสังเกตเห็นร่องรอยการชะล้างในพื้นที่ของตนเองและทราบถึงสาเหตุการพังทลายของดิน ซึ่งร้อยละ 26.37 ตอบว่าเกิดจากพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ร้อยละ 18.68 ตอบว่าพื้นที่ขาดสิ่งปกคลุมผิวดิน กรณีฝนตกหนักที่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินมีเกษตรกรตอบร้อยละ 17.86 เกษตรกรร้อยละ 14.29 ตอบว่าพื้นที่ขาดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และมีเกษตรกรอีกร้อยละ 12.36 ตอบว่าเนื่องจากมีการตัดไม้ทำลายป่า ทางด้านการทำการเกษตรและชนิดของดินเกษตรกรให้ความเห็นร้อยละ 6.04 และ 4.39 ตามลำดับ

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลือกใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เกษตรกรในหมู่บ้านโลกผักหวานถึงร้อยละ 84.5 เห็นด้วยกับการนำหญ้าแฝกมาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและรักษาหน้าของดิน ส่วนเกษตรกรที่เหลือมีความคิดเห็นที่จะไม่นำหญ้าแฝกมาใช้ในการพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากจะทำให้พื้นที่ทางการเกษตรลดลง ซึ่งปัญหาของเกษตรกรในการดำเนินการปลูกหญ้าแฝกด้วยตนเอง พบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 27.8 ไม่สามารถปลูกเองได้เนื่องจากหญ้าแฝกมีไม่เพียงพอ วางแผนระบบอนุรักษ์ไม่ได้ และสุดท้ายคือไม่มีแรงงานซึ่งเมื่อนำผลความคิดเห็นมาเปรียบเทียบกับชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เกี่ยวกับการใช้หญ้าแฝกเป็นแถบพืชอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2554) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่ต่างๆ ก็พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 94.4 เห็นด้วยและมีความพึงพอใจในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ แต่ก็ประสบปัญหาบ้างเกี่ยวกับการที่ไม่มีการดูแลรักษา เช่น ตัดแต่งใบหญ้าแฝกและปลูกซ่อม อาจเนื่องมาจากไม่มีแรงงาน หญ้าแฝกไม่เพียงพอต่อความต้องการ มีสัตว์เข้าไปรบกวน และปลูกในพื้นที่เหมืองร้าง จึงไม่มีธาตุอาหารและขาดแคลนน้ำ

สรุปผลการศึกษา

เกษตรกรในหมู่บ้านโลกผักหวาน ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก ส่วนใหญ่เห็นถึงประโยชน์ของการปลูกหญ้าแฝกเป็นแถบพืชในพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อลดอัตราการชะล้างพังทลายของดิน

และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่ที่ส่วนใหญ่ยังคงไม่ได้มีการดำเนินการใช้แถบหญ้าแฝกหรือวิธีการอื่นๆ ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองนั้น เพราะมีจำนวนหญ้าแฝกไม่เพียงพอต่อความต้องการ และไม่ทราบถึงวิธีการในการวางแผนระบบแถบหญ้าแฝกที่เหมาะสมต่งนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งให้มีการส่งเสริม สนับสนุน รวมถึงให้ความรู้ในเรื่องการใช้แถบหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย และขอขอบคุณชาวชุมชนบ้านโลกผักหวานทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์ ให้ความสะดวก และให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา รุ่งโรจน์วิชัย. (2546, มิถุนายน). แฝกหญ้าที่ใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ. เกษตรเกษตร, 27(6): 229 – 237.
- ธีระชัย ไหวเกลื่อน. (2548, พฤศจิกายน). หญ้าแฝกกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ. เทคโนโลยีชาวบ้าน, 18(371): 31 – 32
- พัฒนาที่ดิน,กรม. (2541). ความรู้เรื่องหญ้าแฝก. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาที่ดิน.
- พัฒนาที่ดิน,กรม. (2550). การเผดอชิงข้าว.เข้าถึงได้จาก:
<https://sites.google.com/site/warunyu1234/karte-ri-ym-din/kar-phea-tx-sang-khaw>(วันที่ค้นข้อมูล 22 กุมภาพันธ์ 2555).
- พัชกุล จันทนภักฐะ และ ชุพเพท พงศ์สร้อยเพชร. (2536). หญ้าแฝกรู้กับการพังทลายของดิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- รามคำแหง,มหาวิทยาลัย. (2530). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิชติ สิริช่วยชู, สมปอง นิลพันธ์, ภาณุพงศ์ ดีใจ และรัชชัย สมบูรณ์. (2554). รายงานผลการตรวจราชการด้านผลสัมฤทธิ์ (outcome) ปีงบประมาณ 2553. เข้าถึงได้จาก:
http://www.ddd.go.th/manual_ofi/Outcome/2553/Outcome_r11.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล 4 มกราคม 2555).
- สันต์ สิริภักดิ์. (2536). การอนุรักษ์ดินและน้ำ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุริยรัตน์ คิ้วอก. (2539). การวิเคราะห์ผลงานวิจัยเรื่องหญ้าแฝกระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2539.กรุงเทพฯ: กองโครงการและวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. (2556). มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา
หมอกควันภาคเหนือ. เข้าถึงได้จาก:

http://www.ndoae.doae.go.th/ndoae_article2555/25550014.html. (วันที่ค้นข้อมูล 11 ธันวาคม
2555).

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. (2535). หน่วยงาน: จากพระราชดำริสู่เส้นทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ.

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

สุชา และสุรางค์ จันทน์เอม. (2524). จิตวิทยาเพื่อความสุขในการดำรงชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช.

สนั่น เผือกไร่. (2536). ทศนคติของเกษตรกรที่มีต่อระบบการปลูกพืชเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ. รายงาน
ประจำปี. กรมพัฒนาที่ดิน, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.